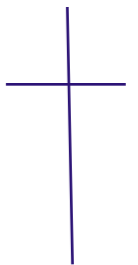
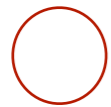

Metafizika i kršćanstvo

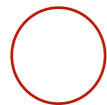
Susret i raskrižja

Da li je kršćanstvo donijelo išta novoga u metafiziku?

Pitanje s početka 20. stoljeća

Rasprava se vodila nadasve u Francuskoj

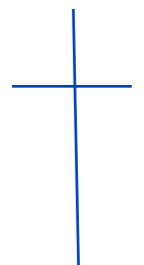
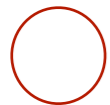
Etienne Gilson, Jacques Maritain nagašavaju
nove teme koje su došle s kršćanstvom:

osobni Bog

stvaranje *ex nihilo*

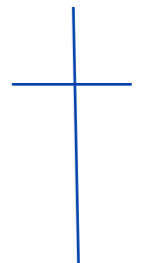
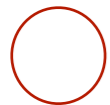
razumijevanje slobode

linearno shvaćanje povijesti

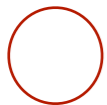

Drugi odgovaraju:

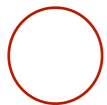
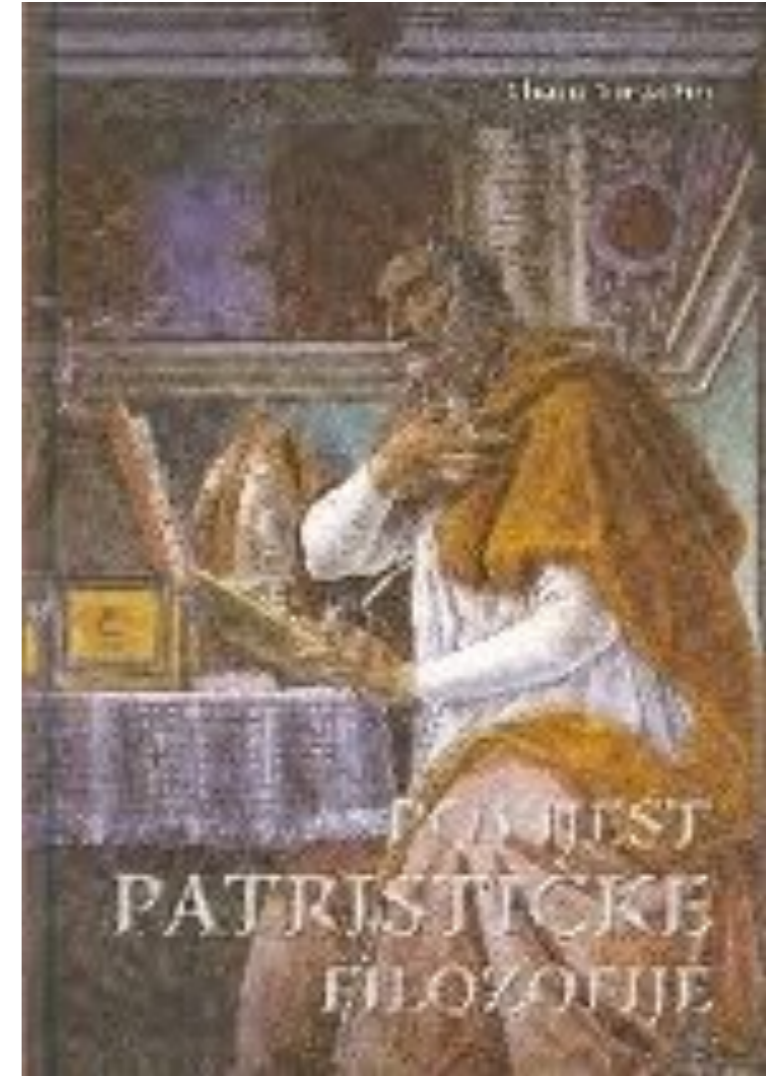
čista je povijesna slučajnost podudaranje
kršćanstva i ovih tema.

Kršćanstvo je donijelo nova pitanja u metafiziku, ali je i samo kroz susret s filozofijom došlo do nove jasnoće i uporišta.
Utjecaj je bio obostran.

Claudio Moreschini,
Povijest patrističke filozofije,
KS, Zagreb 2009.

Osobni Bog

Na mjesto grčkoga početka/izvora - osobni Bog.

Radikalno drukčiji od svega što stvara.

Stvoritelj - stvorenja.

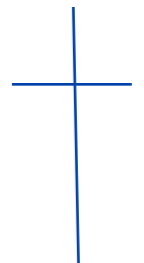
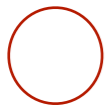
Transcendentni Bog.

Apsolutno biće.

Apsolutno slobodan.

Nema drugih bogova uza se.

Svemoćan.

Stvara ni iz čega. *Creatio ex nihilo*.

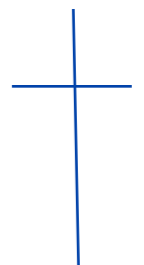
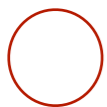
Apsolutna osobnost.

Nema drugog principa stvaranja osim njega.

Nema neoblikovane materije.

Neki kršćanski mislioci pokušali spojiti Stvoritelja s idejom oblikovanja svijeta.

Na koncu pobjeđuje biblijska slika Boga koji “oživljava mrtve i poziva ono što nije da bude” (Rim 4, 17).

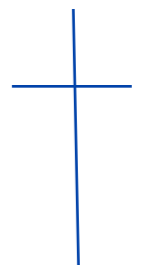
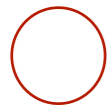

Ovo je prihvaćeno već u II. stoljeću.

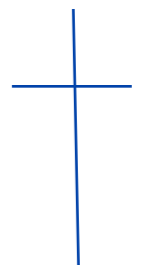
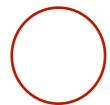
447. postaje dogmom

DS 285:

*nihil omnino creaturarum est, quod non in exordio
sui ex nihilo creatum est.*

Kršćanstvo preuzima neoplatonizam.
Plotin je odbacio Platonov dualizam.
Izvor svega je transcendentan i jedan.
Kršćanstvu je stoga neoplatonizam privlačan.
Plotinovo Jedno i kršćanski Bog imaju zajedničko:
transcendenciju,
prekomjerje,
potpunu, apsolutnu Božju moć,
neusporedivost sa svim drugim.

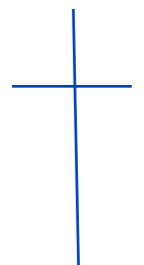
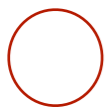
Razlike:

Plotinu Jedno nije božansko. Tek druga hipostaza, duh je božanski.

Kršćanstvo Boga vidi u Jednom i ne vidi Jedno kao neku anonimnu silu, nego kao osobnog, biblijskoga Boga.

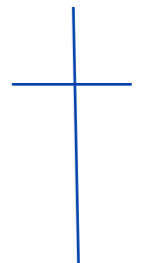
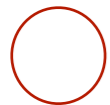
U Boga ulazi i druga hipostaza: Duh Božji, a sadržaj duha, ideje postaju Božje misli.

Druga hipostaza se prevodi kao druga božanska osoba, Logos. Krist.

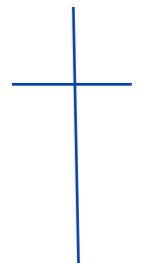
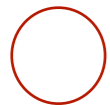

Origen u *Peri arhon (Počela)* IV, 220 - 230 piše o Bogu:

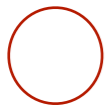
“Pošto smo, dakle, pobili — kako mogasmo — svako poimanje koje potiče da se što tjelesno misli o Bogu, recimo da je Bog uistinu neshvatljiv i povrh našega razumijevanja. Ali ako i postoji nešto što bismo o Bogu mogli misliti ili spoznati, moramo vjerovati da je Bog na bezbroj načina kudikamo bolji od onoga što o njemu poimamo.”

“Boga, prema tome, ne smijemo zamišljati tijelom ili u tijelu. On je, naprotiv, jednostavna razumna narav. Uopće ne dopušta da u nj uniđe ikakvo dodavanje. Stoga se ne može pomisliti da u sebi posjeduje nekakvo više ili neko manje.

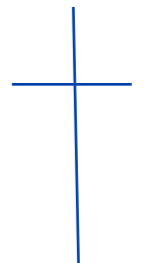
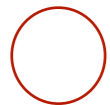

Bog je posvemašnja jednost i — recimo tako — jednoća. On je um i vrelo iz kojega potječe svaka razumna narav i pamet. Um pak da bi se gibao i djelovao nema potrebe za tvarnim prostorom, osjetnom veličinom, tjelesnim položajem ili za bojom. Isto tako ni drugo mu ništa ne treba od onoga što je vlastito tijelu i tvari.

Stoga ona jednostavna narav koja je sami razum da bi se gibala ili nešto činila ne pripušta nikakvo odgađanje niti krznanje. Tako se ne može pričiniti da takvo dodavanje omeđuje ili sprečava jednostavnost božanske naravi. Ono što je počelo svega, ne može biti sastavljeno ni raznovrsno. Nije množina već jedno.

Treba biti tuđe svakom tjelesnom dodatku da bi se — smijem li reći — sastojalo od samo jedne vrste, a to je božanstvo.”

Čovjek - slika Božja

Promjena slike Boga mijenja i sliku o čovjeku.

Antika:

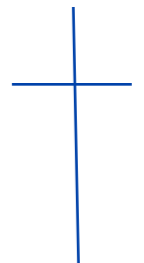
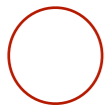
čovjek je biće obdareno razumom, jezikom, biće zajednice, *animal rationale*.

Kršćanstvo:

čovjek je slika Božja.

Ovo je obilježje Krista. (pravi lik Božji).

Čovjek pozvan da bude suobličan Kristu.

Čovjek je slobodan.

Po slobodi je sličan Bogu.

Bog spašava najprije i nadasve čovjeka.

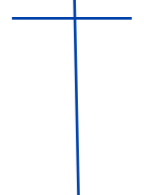
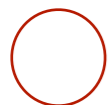
Čovjek je biće odnosa. (Trojstvenost i odnosi u Bogu)

Odnos s Bogom je utemeljen na slobodnom odgovoru.

Bog oslobađa (ropstva, grijeha, straha, životne opasnosti).

“Spoznat ćete istinu i istina će vas osloboditi.”

(Iv 8, 32)

Bog je transcendentan, osoban, slobodan.

Apsolutno.

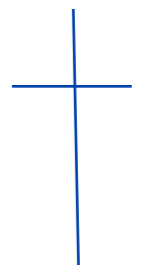
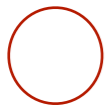
Čovjek je slika Božja.

Bog je nemjerljiv, neusporediv.

Čovjek je individua, neponovljiv, jedincat.

Sloboda se ostvaruje pojedinačno, na jedinstven način.

Neusporedivost čovjeka sa svim što mu pripada.

Osobnost transcendirá svu ostalu zbilju

Kršćanska tradicija sličnost s Bogom vidi i u duhovnosti i slobodnoj volji.

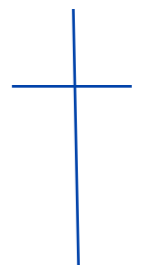
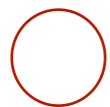
Augustin traži *vestigia Dei*, tragove Božje u čovjeku.

Duša je slika trojstva.

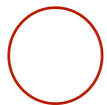
Duh, samospoznaja, ljubav.

Uzajamno uvjetovanje uma, pamćenja, volje.

Trojstvenost u čovjeku.

Čovjek ima posebno mjesto u stvorenoj zbilji.
Nije jedno biće među ostalima.
Metafizika u sebi nosi podjelu na
metafiziku slobode i
metafiziku zbilje drukčije od čovjeka.

Otkriće povijesti svijeta

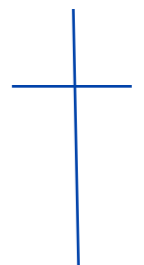
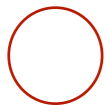
“Čovjek kao čovjek” - izričaj iz ranokršćanske literature i univerzalni povijesni proces idu zajedno.

Otkriće čovječanstva.

Antika: povijest je ograničena na zajedništvo s onima koji dijele istu priču, povijest, pripadnost narodu.

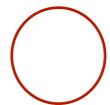
Drugi izvan toga su izvan povijesti. Barbari. Podjarmljeni barbari - smatrani posjedom, stvarima.

Stoicizam mijenja ovaj stav.

Proboj u kršćanstvu.

Razlozi: Bog je stvoritelj svih ljudi i u Kristu su svi ljudi djeca Božja.

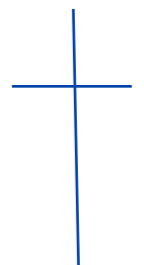
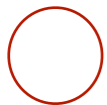

²⁶Uistinu, svi ste sinovi Božji, po vjeri u Kristu Isusu. ²⁷Doista, koji ste god u Krista kršteni, Kristom se zaodjenuste.

²⁸Nema više: Židov - Grk! Nema više: rob - slobodnjak! Nema više: muško - žensko! Svi ste vi Jedan u Kristu Isusu!

²⁹Ako li ste Kristovi, onda ste Abrahamovo potomstvo, baštinici po obećanju.

Gal, 3, 26 - 29

Ljudi su jedna zajednica i sudbina im je ista.

Mogućnost jedne, svjetske povijesti.

Bog djeluje u povijesti. Povijest ima svoje usmjerenje i ispunjenje.

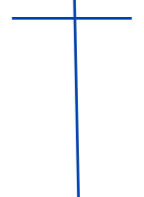
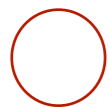
Priroda djeluje nužno.

Bog djeluje slobodno.

Povijest postoji samo gdje postoji sloboda.

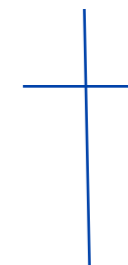
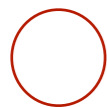
Povijest nije više shvaćena ciklički, nego linearno.

Linearni model se ustalio kasno, tek u 18. stoljeću.

Kršćanstvo ne uspostavlja odmah svoj svetonazor.

Proći će stoljeća dok se ne pokaže silina koju krije slika Boga, shvaćanje čovjeka, svojeta i tijeka povijesti.

Posljedice za metafiziku

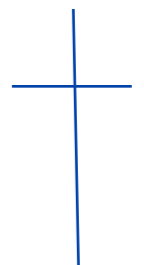
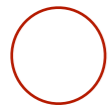
Metafizika je prisiljena razlikovati čovjeka od svih drugih stvorenja,

svjetsku povijest od događanja u prirodi.

Oblikovanje antropologije, pojačani interes za ljudsku dušu.

Teologija i filozofija povijesti.

Problem spoznaje.

Predsokratovci: pitanje o svemu je pitanje o početku/izvoru.

Kršćanstvo: početak je stvaranje.

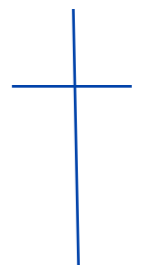
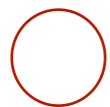
Metafizika postaje pitanjem o stvaranju.

Odnos Stvoritelja i stvorenja: imanencija i transcendencija, nepoznat odnos u antici.

Bog nije dio svijeta.

Odnos imanencije i transcendencije.

Krug. Kako stajati u njemu?

Unutar imanencije tragati za Božjim tragovima.

Ljudska nutrina ili osjetilne stvari.

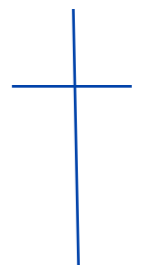
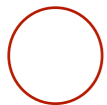
Augustin i Toma Akvinski.

Dokazi Božje opstojnosti. Tipično kršćanski izum.

Ne dokazi da Bog jest, nego razumsko shvaćanje vjerovanoga.

Anselmo: jedan argument.

Toma: pet puteva.

Creatio ex nihilo.

Pojam “ništa” dobiva na težini.

Sva zbilja nosi trag ničega, ništavila.

Zbilja između biti i ne biti.

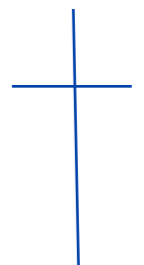
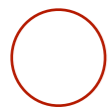
Nije nužna. Kontingentnost. Bog mogao i ne stvarati.

Fakticitet: zbilja jest i nije nužna.

Problem biti i bitka, *essentia* i *existentia*.

Pitanje vremena.

Vrijeme nije moglo biti prije početka. Granica. Vrijeme nastalo sa stvaranjem?

Zbilja mogla i ne biti.

Koji je onda smisao svega?

Zašto išta radije nego ništa?

Teodiceja.

Pretpostavlja Božju mudrost, dobrotu, svemoć i vidi zlo u svijetu.

Antika ne poznaje teodicejsko pitanje.

Kršćanstvu teodicejsko pitanje do 18. stoljeća nije radikalno nihilističko.

Pitanja smisla i patnje imaju odgovor u vjeri.

